

JAARGANG 44
OKTOBER 2010
NUMMER 242
PRIJS € 3,-

BINNENSTAD

Uitgave van de Vereniging Vrienden van de Amsterdamse Binnenstad

Amsterdam
geplaatst op
Werelderfgoedlijst
van de Unesco
66

Verjaardag van
Amsterdam
67

Interview wethouder
Boudewijn Oranje
67

Herstel bepleit
van Begraafplaats
Zeeburg
72

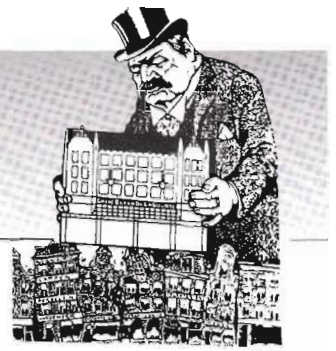
Betere bescherming
historische interieurs
77

FOTO THOMAS SCHLÜPER

Italiaanse populieren van het J.W. van Overloopplantsoen bedreigd

Wat is er aan de hand?

Herengracht 12

Onlangs is opnieuw een verbouwingsaanvraag ingediend voor Herengracht 12, waarbij wederom monumentale waarden in het pand verloren dreigen te gaan. Het is niet de eerste keer dat de Waakhonden zich over dit plan buigen. Al in 2005 hebben wij onze zorgen geuit over de dramatische bouwkundige toestand van dit rijksmonument en ook de ingrijpende restauratieplannen die nadien zijn ingediend hebben wij kritisch beoordeeld. Inmiddels is het pand wind- en waterdicht en de gevel aan de gracht heeft weer veel van zijn oude luister herwonnen. De ingrijpende renovatie en restauratie zijn echter niet zonder de nodige problemen verlopen en nog altijd niet voltooid. Nadat de oorspronkelijke eigenaar, die het pand in 1972 had aangekocht en in de daaropvolgende decennia tot een troosteloze bouwval liet verworden, het monument verkocht, is het nog enkele malen in andere handen overgegaan. De praktische en financiële bezwaren om de verbouwing tot een goed einde te brengen waren blijkbaar te groot, ondanks dat er een al in 2006 goedgekeurd verbouwingsplan voorlag. De huidige eigenaar kon dan ook goed weten waaraan zij begon bij aankoop van het pand. In overleg met Bureau Monumenten en Archeologie was al duidelijk vastgelegd aan welke randvoorwaarden een verbouwing diende te voldoen, om maximaal behoud van de nog aanwezige monumentale waarden te garanderen. Het is dan ook verbijsterend dat in augustus een aanvraag is ingediend om de monumentale trap in het voorhuis naar de eerste verdieping, tussen de zalen aan de voor- en achterzijde van het voorhuis gelegen, te slopen en de restanten te verzagen ten behoeve van een nieuwe trap. Onbegrijpelijk is echter dat het stadsdeel nu van plan is voor deze ingreep vergunning te verlenen, ondanks het ontbreken van de noodzaak van deze ingreep en ondanks een negatief advies van de Commissie voor Welstand en Monumenten. Door het verwijderen van de trap kan namelijk de ingang naar het souterrain verplaatst worden en is op de eerste verdieping iets meer ruimte beschikbaar voor onder meer sanitaire ruimten. De eigenaar beroept zich op de financiële noodzaak van deze ingreep: krijgt zij de gevraagde vergunning niet, dan zal de verbouwing niet of alleen met grote verliezen afgerond kunnen worden. Voor het Dagelijks Bestuur van het stadsdeel is deze argumentatie, die sterk naar chantage riekt, van doorslaggevend belang in zijn beslissing de vergunning toch te verlenen. In een zienswijze hebben wij onze bezwaren tegen het voornemen de vergunning te verlenen kenbaar gemaakt, het Dage-

lijks Bestuur is nu aan zet. Wij blijven deze zaak met argusogen volgen.

David Mulder

Italiaanse populieren van het J.W. van Overloopplantsoen bedreigd

In de Plantage is de rust danig verstoord door een aanvraag voor een kapvergunning voor twee Italiaanse populieren in het J.W. van Overloopplantsoen, naast het voormalige Zeemanlaboratorium, Plantage Muidergracht 4. Wat is het geval? De hoogopgaande bomen voor de noordwestgevel van het monumentale laboratorium, ter weerszijden van een fraaie fontein uit de bouwtijd, blij-

De twee bedreigde populieren aan weerszijden van het fonteinje in het J.W. van Overloopplantsoen (foto: Thomas Schlijper)

ken niet langer in de openbare ruimte, maar in de privétuin van een bewoner in het tot appartementen verbouwde pand te staan. Tegelijk met het pand is namelijk enkele jaren geleden door de UvA ook een tot het gebouw behorende strook grond van acht meter voor de noordwestgevel van het laboratorium aan een projectontwikkelaar verkocht. Veel gebruikswaarde zal het voor de eigenaar van het bijbehorende appartement wel niet hebben, er is immers vanuit de woning geen directe toegang tot deze 'tuin'.

Desondanks kan de onderhavige kapaanvraag wel beschouwd worden als poging tot privatisering van de tot nu toe openbare ruimte.

Aan de zorgvuldige uitvoering en detaillering en de hoogwaardige materialen van het gebouw is goed afleesbaar dat het oorspronkelijk niet alleen een zuiver wetenschappelijke functie vervulde maar ook een belangrijke representatieve uitstraling had. Het laboratoriumgebouw gold als het ware als het (internationale) visitekaartje van de Universiteit en de natuurwetenschappelijke afdeling. De groenaanleg in het belendende plantsoen maakte deel uit van de architectonische opzet van het gebouw, zoals goed te zien is op historische foto's, vervaardigd kort na de ingebruikname van het laboratorium. Daarop is te zien dat de zijgevel als monumentale beëindiging van het plantsoen is opgevat. De Italiaanse populieren vormen de groene omlijsting van de fontein en trekken vanuit het plantsoen de blik van de bezoeker naar dit verstilde hoekje.

Het is in dat licht gezien opmerkelijk dat het stadsdeel nu constateert dat de bomen schade aan de gevels en fundering van het gebouw zouden veroorzaken. De schade aan de fundering kunnen wij weliswaar niet controleren, maar is, gezien het feit dat het laboratorium op een uiterst zware betonnen fundering staat, erg onwaarschijnlijk. Ook de geconstateerde schade aan daklijsten en goten is sterk overdreven. Bij normaal onderhoud van de goten en het tijdig bij snoeien van de bomen kunnen veel problemen voorkomen worden. Dat de bomen oud zijn mag op zichzelf ook geen reden zijn een kapvergunning te verlenen, zolang zij nog vitaal zijn dienen zij behouden te blijven.

Het gebouw en de groenaanleg in het J.W. van Overloopplantsoen zijn in samenhang met elkaar ontworpen en getuigen daarmee van de hoge ontwerp kwaliteit van de Dienst der Publieke Werken tijdens het interbellum. In het meest ideale geval wordt de groenaanleg bij de gevel opgenomen in de redengevende beschrijving in het monumentenregister. In elk geval dient voorkomen te worden dat de nieuwe eigendomssituatie tot het verdwijnen van dit unieke ensemble zal leiden.

David Mulder